

УДК 336.71

НАПРЯМИ ЗДІЙСНЕННЯ ФІНАНСОВИХ ІННОВАЦІЙ НА ПІДПРИЄМСТВАХ

І.О. Крюкова, к.е.н., доцент

*Одеський державний аграрний університет, Одеса, Україна**Крюкова І.О. Напрями здійснення фінансових інновацій на підприємствах.*

В статті розглянуто сучасний стан інноваційної активності господарюючих суб'єктів України. Проаналізовано структуру напрямків здійснення інновацій в національній економіці. Доведено, що методологічним і практичним базисом інноваційного розвитку підприємств виступають інновації фінансового походження, які проявляються як каталізатор всієї системи інноваційних перетворень та є одним з чинників фінансового забезпечення інноваційного прогресу. За результатами проведених досліджень обґрунтовано перспективні напрями реалізації фінансових інновацій.

Ключові слова: фінансові інновації, інноваційний розвиток, фінансове забезпечення, фінансові потоки, вітчизняні підприємства, фінансова архітектура

Крюкова И.А. Направления осуществления финансовых инноваций на предприятиях.

В статье рассмотрено современное состояние инновационной активности хозяйствующих субъектов Украины. Проанализирована структура направлений осуществления инноваций в национальной экономике. Доказано, что методологическим и практическим базисом инновационного развития предприятий выступают инновации финансового происхождения, проявляющиеся как катализатор всей системы инновационных преобразований и являющиеся одним из факторов финансового обеспечения инновационного прогресса. По результатам проведенных исследований обоснованы перспективные направления реализации финансовых инноваций.

Ключевые слова: финансовые инновации, инновационное развитие, финансовое обеспечение, финансовые потоки, отечественные предприятия, финансовая архитектура

Kryukova I.A. Directions for financial innovation in enterprises.

The modern state of innovative activity of national enterprises is considered in the article. The structure of innovations in national economy is analyzed here. Some aspects of financial innovations as methodological and practical basis of innovative development have been proved. Financial innovations are considered as a factor of financial security of innovative transformations at the enterprises. The main directions of implementation of financial innovations in activity of the enterprises are proved by results of scientific researches.

Keywords: financial innovations, innovative development, financial support, financial flows, national enterprises, financial architecture

Сучасні тенденції розвитку економіки України характеризуються складними флюктуаційними аспектами взаємодії економічних, фінансових, техніко-технологічних, соціальних процесів, які в органічній єдності формують основи забезпечення національної безпеки країни, високого рівня конкурентоспроможності вітчизняного виробництва, експортного потенціалу та захисту соціальної сфери. Глобальні процеси посилення міжнародної інтеграції, необхідність підвищення рівня добробуту населення, складність системи функціонування всіх секторів економічної системи формують єдиний шлях здійснення інституціонально-технологічних змін, спрямований на здобуття належного місця в світовому співтоваристві, – реалізацію інноваційної моделі розвитку вітчизняного виробництва. Економічне зростання на основі інноваційного типу розвитку сприятиме вирішенню питань реалізації системних перетворень у відновленні конкурентних позицій держави на європейському та світовому ринках, підвищення рівня її конкурентоспроможності, реалізації потужного науково-технічного та соціального потенціалу України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Сучасний етап активізації інноваційних перетворень в національній економіці актуалізує питання фінансового забезпечення, напрямів впровадження інновацій та розробки дієвого механізму їх використання. Вітчизняна і зарубіжна наукова думка накопичила значний досвід в сфері інноваційного типу розвитку економіки. Результати теоретичних та практичних розробок даної проблеми широко висвітлені у працях таких вчених, як: Геєць В.М., Федулова Л.І., Гришова І.Ю., Ілляшенко С.М., Єгоров І.Ю., Фельдман А.Б., Даций О.І., Дем'яненко М.Я. Серед зарубіжних вчених слід відмітити: Переса С., Мертона Р., Міллера М., Туффано П., Фінерти Дж., Маршала Дж., Батилосси С. та ін.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми

Поряд зі значною кількістю наукових праць, присвячених питанням інноваційного розвитку, теоретичні, методологічні узагальнення і практичні рекомендації вітчизняних науковців стосуються, в першу чергу, впровадження інновацій технічного, технологічного характеру, присвячені аспектам удосконалення системи управління персоналом організацій і, практично, не висвітлюють проблеми здійснення фінансових інновацій, реалі-

зація яких формує потужний базис фінансування всіх інноваційних перетворень та покращення результативності діяльності господарюючих суб'єктів. Обмеженість досліджень щодо здійснення інновацій фінансового характеру в практичну площину господарювання підприємств зумовлює необхідність проведення подальших наукових розробок, спрямованих на вирішення даної проблеми.

Метою статті є аналіз сучасного стану інноваційної активності вітчизняних підприємств та обґрунтування перспективних напрямів здійснення фінансових інновацій на рівні окремого суб'єкта господарювання.

Виклад основного матеріалу

Процес переходу на інноваційну модель розвитку вітчизняного виробництва лежить в площині формування сучасної парадигми суспільного сприйняття фінансових інновацій як доміантної складової з точки зору фінансового забезпечення виробництва та досягнення сталого та динамічного зростання національної економіки.

Інноваційна модель розвитку нерозривно пов'язана із пошуком відповідних джерел фінансування інновацій та підвищенням ефективності використання фінансових інструментів її реалізації. Сучасна фінансова доктрина у сфері переходу на інвестиційно-інноваційний тип розвитку економіки не здатна забезпечити в повній мірі взаємодію процесу фінансового забезпечення інновацій та мотиваційного механізму інноваційного розвитку [4].

Внаслідок таких тенденцій постає об'єктивна проблема зміщення головних акцентів на обґрунтування сучасної різновекторної концепції створення та впровадження дієвого фінансового інструментарію, який каталізує основні аспекти інноваційного розвитку на засадах впровадження різноманітних інновацій, провідне місце в яких займають інновації фінансового походження.

Проведені дослідження показали, що протягом останніх років частка інноваційно активних під-

приємств України має позитивну тенденцію до збільшення і станом на 2011 р. складає 16,2% [3]. Разом з тим, за міжнародними критеріями оцінювання інноваційної активності національних економік, питома вага українських підприємств, що впроваджують інновації, залишається вкрай низькою. Так, згідно з Законом України «Про основи національної безпеки України» № 39 від 2003 р., з метою забезпечення конкурентоспроможності частка інноваційно активних підприємств має становити не менше 50% загальної їх кількості [5]. Аналіз свідчить, що лідери в рейтингу конкурентоспроможності національних економік – Швейцарія, Сінгапур, Гонконг, Японія, Фінляндія, США характеризуються середнім коефіцієнтом інноваційної активності на рівні 0,70-0,82. В країнах Західної Європи, які дещо поступаються лідерам в даному рейтингу – Німеччина, Великобританія, Франція, Нідерланди – частка інноваційно активних підприємств становить більше 60% [8]. Україна за результатами 2012 р. зайняла 73 місце в рейтингу конкурентоспроможності країн світу. Приріст ВВП за рахунок впровадження нових технологій в Україні складає 0,7%, а у розвинених країнах – 60-90% [2].

Статистичні спостереження тенденцій розвитку інноваційних перетворень в національній економіці свідчать про те, що найвищий рівень інноваційної активності характерний для вітчизняних підприємств хімічної промисловості – 9,9%, виробництва продуктів нафтопереробки – 9,3%, виробництва транспортних засобів і устаткування – 9,1%, машинобудування – 6,5%. Серед аутсайдерів секторів національної економіки опинились галузі добувної, легкої промисловості, виробництво і розподіл електроенергії, газу і води [3].

Серед всіх впроваджених інновацій на вітчизняних підприємствах найбільшу питому вагу займають впровадження новітніх технологій виробництва – 45,6%, освоєння виробництва інноваційної продукції – 55,6%, в т.ч. нової техніки (табл. 1)

Таблиця 1. Структура напрямів здійснення інноваційної діяльності на підприємствах України за 2005-2011рр., %

Роки	Впровадження нових технологічних процесів, %	в т.ч. ресурсозберігаючі технології виробництва	Освоєння виробництва інноваційної продукції	в т.ч. нові види техніки
2005	49,6	25,7	77,8	19,3
2006	27,2	16,1	46,6	15,4
2007	43,4	24,2	47,6	15,0
2008	44,4	24,1	57,5	17,3
2009	38,3	18,2	52,0	15,9
2010	42,9	16,7	50,5	15,9
2011	45,6	18,1	55,6	16,4

Джерело: Державний комітет статистики України <http://www.ukrstat.gov.ua>

Як свідчать проведені дослідження, рівень активізації інноваційних процесів за різними секторами України є досить нерівномірним. Об'єктивно, більш висока ступінь розробок та впровадження інновацій характерна для крупних промислових підприємств, які мають потужний інноваційний потенціал, значні фінансові можливості та підготовлений кадровий склад [6]. Поряд з цим, вивчаючи проблемні аспекти здійснення інноваційної політики, вчені зосереджують увагу на проблемах впровадження технічних, технологічних, соціальних нововведень, – в меншій ступені досліджують домінанти реалізації інновацій фінансового походження. Теорією і практикою господарювання встановлено, що для розвитку інноваційної діяльності мають бути створені відповідні нормативно-правові домінанти, організаційно-управлінські форми і фінансово-економічні механізми, які забезпечують реалізацію програмних дій переходу на інноваційну модель розвитку економічної системи. Водночас, прискорення процесів розвитку інноваційної діяльності, зумовлюється, в основному, належним рівнем фінансового забезпечення суб'єктів-споживачів інноваційної

продукції. Мобілізація, формування, ефективний механізм розподілу і використання фінансових ресурсів виступає головним фактором активізації інноваційної активності вітчизняних підприємств. Разом з тим, традиційні технології фінансового управління, що застосовуються вітчизняними підприємствами, не спроможні виконати свою головну функцію – формування достатньо потужного фінансового базису для переходу на інноваційну модель розвитку. У зв'язку з цим, першочергова увага до фінансових інновацій, які постають науковим, методологічним, практичним каркасом для фінансового забезпечення всього процесу інноваційних перетворень, має забезпечити пошук ефективних механізмів і важелів реалізації всіх типів інновацій шляхом впровадження інновацій фінансового характеру.

Аналіз макро- та мікросередовища функціонування вітчизняних підприємств дозволив визначити основні проблемні аспекти, що стримують механізм реалізації фінансових інновацій в практичній площині їх діяльності (табл. 2).

Таблиця 2. Чинники, що стримують впровадження фінансових інновацій у підприємств України

Площина	Чинники
Інституціональна	Низький рівень розвитку інноваційної інфраструктури ринку, низька ступінь розвитку форм організації, спеціалізації і кооперування у сфері інноваційної діяльності
Нормативно-правова	Суперечність чинного законодавства, низький рівень захищеності інтелектуальних прав
Інформаційна	Брак інформації про новітні розробки, концептуальні підходи та сучасні інноваційні продукти і технології
Державна політика інноваційного розвитку АПК	Недосконалість організаційно-економічного механізму інноваційної діяльності підприємств та практики держаної підтримки інноваційного розвитку
Фінансово-кредитна	Обмежений обсяг фінансових ресурсів, необхідних для розробки та впровадження фінансових інновацій, високі кредитні ставки
Соціальна	Низький рівень інноваційної спрямованості управлінського персоналу, інноваційної культури та стимулювання інноваційного клімату в колективі
Комерційна	Неопрацьованість важелів комерціалізації інноваційних продуктів, технології та інструментів
Податкова	Відсутність системи стимулюючого пільгового оподаткування інноваційної діяльності підприємств
Науково-теоретична та методологічна	Обмежений характер впровадження у господарську практику сучасних теоретичних і методичних концепцій фінансового управління
Стратегічна	Відсутність стратегій і довгострокових орієнтирів фінансового розвитку господарюючих суб'єктів

Проблемні аспекти інноваційного розвитку вітчизняних підприємств, зокрема, в частині впровадження й господарського використання фінансових інновацій, зосереджуються як в зовнішньому середовищі їх функціонування – сфері державного та регіонального рівнів стимулювання інноваційних перетворень, так і в сфері системи управління інноваційним потенціалом окремих господарюючих суб'єктів. Вирішення інституціональних, організаційних та нормативно-правових проблем застосування інновацій фінансового характеру

лежить в площині державного і регіонального управління інвестиційно-інноваційним розвитком секторів національної економіки та практично не залежить від ступеня активності та результатів діяльності конкретних підприємств. Основними проблемами мікрорівня інноваційних перетворень підприємств залишається фінансове забезпечення такої діяльності, що в умовах жорсткого перманентного дефіциту державного бюджету та мінімальної підтримки з боку регіональних відомств вимагає пошуку відповідних джерел та альтерна-

тивних варіантів їх застосування на рівні виробників продукції.

Зарубіжний досвід показує, що фінансові інновації активізуються в умовах фінансової лібералізації та широкого використання нових інформаційних технологій. В умовах обмеженості інвестиційних ресурсів в зарубіжних країнах просліджується чітка тенденція диверсифікації кредитних і портфельних ризиків, пошуку альтернативних джерел фінансування, форм створення та організації економічних відносин через механізм використання сучасних фінансових інструментів для передачі позитивних імпульсів розвитку економічних систем [9]. Обмеженість кредитно-фінансових ресурсів, необхідних для переходу на інноваційну модель розвитку економіки, можливо нівелювати за рахунок здійснення інновацій фінансового походження, які за своїм економічним призначенням спроможні акумулювати відповідні кошти та задіяти резерви інноваційного потенціалу шляхом впровадження у практику управління діяльністю сучасних концепцій, підходів, теорій фінансового менеджменту, технологій та продуктів, які сприяють успішному вирішенню стратегічних завдань підприємства.

З представлених концептуальних позицій фінансові інновації виступають генератором ідей, каталізатором організаційно-управлінських можливостей пошуку джерел фінансування поточної діяльності підприємств та формують домінуючі засади реалізації всього інноваційного потенціалу з метою досягнення стратегічних цілей їх розвитку.

Враховуючи сучасний стан розвитку інноваційної діяльності вітчизняних підприємств, склад і структуру джерел її фінансування, вважаємо в якості перспективних напрямів реалізації фінансових інновацій розглядати наступні:

- удосконалення фінансової архітектури підприємства;
- удосконалення структури капіталу підприємств;
- створення оптимального портфелю джерел формування фінансових потоків;
- нівелювання фінансових ризиків та забезпечення безпеки фінансової архітектури розвитку підприємства;
- розробка та практичне застосування ефективних методів капіталізації прибутку;
- активізація процесу використання у господарській практиці нематеріальних активів;
- комп'ютеризація та гарантування інформаційної безпеки;
- пошук джерел фінансування технічних, технологічних, соціальних та інших нововведень, що є основою зростання економічного і майнового потенціалів та зростання ступеня капіталізації бізнесу;

— перехід до вартісної концепції фінансового управління та зростання вартості бізнесу в цілому.

Центральне місце в системі реалізації фінансових інновацій суб'єктів господарювання належить формуванню ефективної фінансової архітектури їхнього розвитку [1]. В цілому, процес створення та удосконалення фінансової архітектури з позицій інноваційного оновлення передбачає постановку стратегічної мети фінансової архітектури – капіталізації вартості бізнесу та вирішення тактичних завдань, які спрямовані на досягнення конвергенційного ефекту від функціонування основних її складових. Проведеними дослідженнями доведено, що домінуючим базисом створення фінансової архітектури підприємства за умов необхідності досягнення конкурентних переваг може виступати лише інноваційний механізм структурних перетворень, ядром якого є фінансові інновації. Напрями та інструменти їх реалізації в господарську практику формують організаційні, економічні, техніко-технологічні та соціальні передумови підвищення результативності функціонування підприємств в ринковому середовищі. Результативною ознакою ефективності дії фінансової архітектури є ступінь задоволення фінансових інтересів власників суб'єктів господарювання, а також зростання вартості бізнесу як потенціального об'єкта купівлі-продажу на ринку. Фінансові інновації є тим потужним каталізатором, який забезпечує синергійний ефект від ефективної взаємодії системи фінансового менеджменту із системою господарського управління підприємством в цілому через формування дієвої фінансової архітектури його розвитку.

В інноваційній сфері діяльності підприємств існує достатня кількість новітніх розробок технічного, технологічного, соціального характеру, проте, недостатній рівень розвитку і господарського освоєння інновацій фінансового походження значно стримує реалізацію інноваційного потенціалу внаслідок обмеженості джерел фінансування інноваційної діяльності. В такому контексті головне завдання фінансового управління – пошук, структуризація і оптимізація джерел інноваційного розвитку на основі формування досконалої фінансової архітектури підприємств.

Як показує сучасний досвід функціонування національних підприємств, в найближчій перспективі не очікується значного приросту інвестицій, спрямованих на інноваційну перебудову системи виробничих відносин [7]. У зв'язку з цим, необхідно сполучити процеси інноваційного та фінансового управління, забезпечити максимальне використання наявного інноваційного потенціалу з одночасною модернізацією всієї системи фінансової архітектури підприємств на основі розробки оптимальної схеми їх застосування (рис. 1).

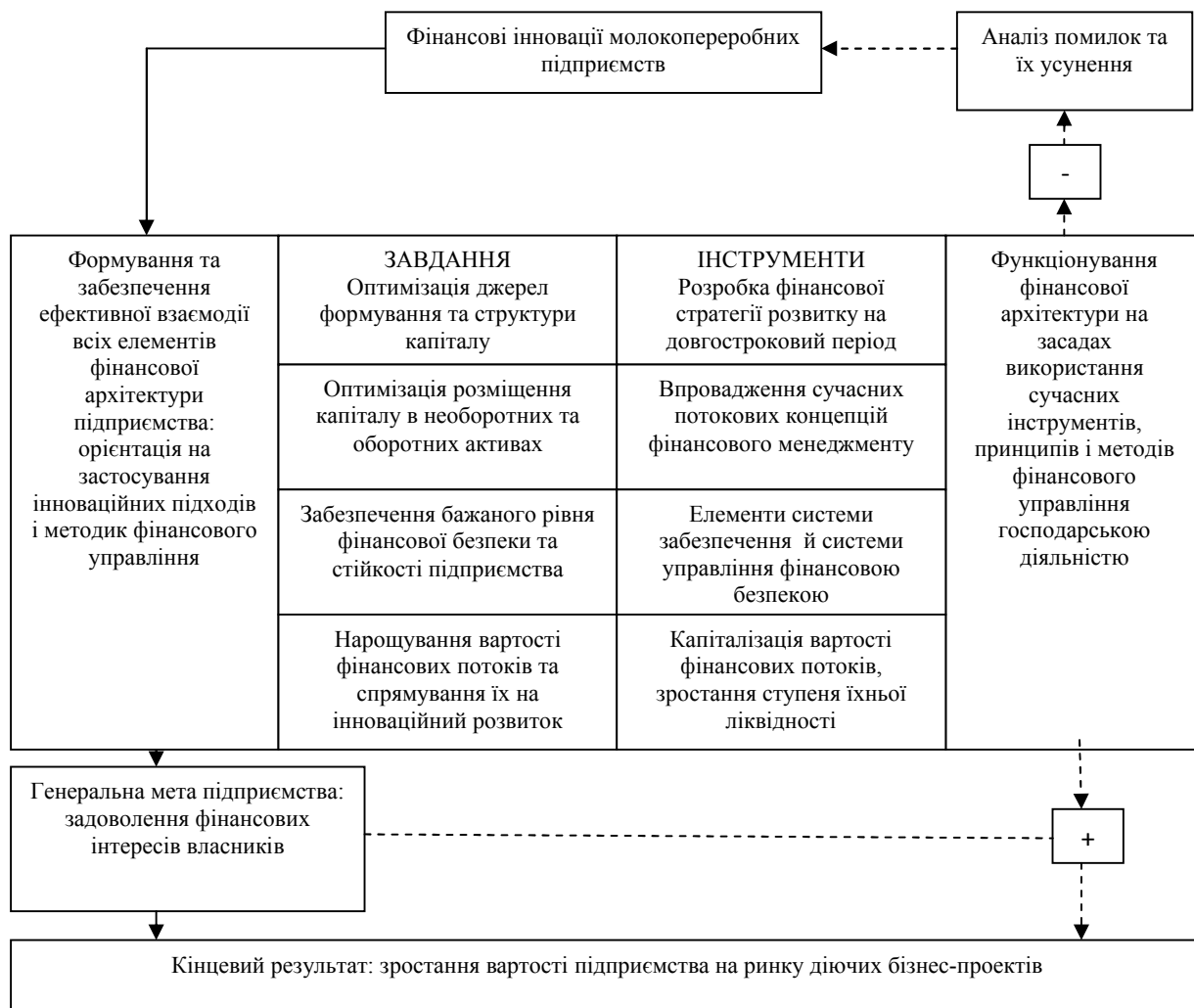

Рис. 1. Схема використання фінансових інновацій на підприємстві

Дослідивши сучасний стан інноваційної активності вітчизняних підприємств, на основі перспективних напрямів впровадження фінансових інновацій, нами була окреслена практична площина втілення таких інновацій у практику фінансового менеджменту з урахуванням об'єктивних вимог господарського управління сьогодення. Таким чином, серед найбільш своєчасних з науково-прикладних аспектів впровадження фінансових інновацій можна визначити наступні:

1) Впровадження поточкових концепцій управління фінансовими ресурсами на основні ефективного механізму формування, розміщення, розподілу та використання фінансових потоків.

2) Формування дієвої фінансової архітектури підприємств на домінуючих засадах поточкових методичних підходів фінансового менеджменту.

3) Впровадження у господарську практику стратегій довгострокового фінансового планування.

4) Застосування сучасних підходів секьюризації активів.

5) Удосконалення практики оцінки вартості компаній на основі вартісної оцінки фінансових потоків та вартості нематеріальних активів.

Висновки та перспективи подальших досліджень

Проведені наукові дослідження дозволили визначити фінансові інновації як головний чинник покращення фінансового забезпечення інноваційного процесу, базис впровадження інновацій технічного, технологічного, соціального характеру. Визначення перспективних напрямів здійснення фінансових інновацій дозволяє перевести процес фінансового управління на якісно новий рівень та забезпечити реалізацію передумов для зростання конкурентоспроможності вітчизняних підприємств, реалізації фінансових інтересів власників компаній та підвищення вартості бізнесу як об'єкта купівлі-продажу на ринку. Удосконалення науково-теоретичних і прикладних аспектів впровадження інновацій фінансового походження вимагає проведення подальших наукових досліджень відносно розробки ефективного механізму їх реалізації в практичній площині функціонування господарюючих суб'єктів.

Список літератури:

1. Гришова І.Ю. Проблеми формування інноваційної системи України / І.Ю. Гришова, Т.М. Гнатєва// Інноваційна економіка. – 2012. – № 12 (38). – С. 14-17.
2. Державне агентство України з інвестицій та інновацій [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.in.gov.ua>.
3. Державний комітет статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.
4. Єгоров І.Ю. Науковий та інноваційний потенціал України у міжнародних статистичних порівняннях [Текст] : [монографія] / Єгоров І.Ю., Жукович І.А., Рижкова Ю.О. ; Центр дослідж. наук.-техн. потенціалу та історії науки ім. Г. М. Доброва НАН України, Наук.-техн. комплекс стат. дослідж. – К. : Інформ.-аналіт. агентство, 2010. – 156 с.
5. Закон України «Про основи національної безпеки України» : від 19.06. 2003 р., № 964-IV // ВВР України. – 2003. – № 29. – С. 351.
6. Стратегія інноваційного розвитку України на 2010-2020 роки в умовах глобалізаційних викликів [Текст] : матеріали Парламент. слухань у Верхов. Раді України, 17 черв. 2009 р. / Верх. Рада України, Ком. з пит. науки і освіти ; за заг. ред. : В.І. Полохало. – К. : Парламентське вид-во, 2009. – 629 с.
7. Інноваційний розвиток економіки: модель, система управління, державна політика [Текст] / Л.І. Федулова [та ін.] ; ред. Л.І. Федулова ; НАН України, Інститут економічного прогнозування. – К. : Основа, 2005. – 550 с.
8. Innovation Union Scoreboard 2010 : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ec.europa.eu/research/innovation-union/pdf/iu-scoreboard-2010_en.pdf
9. Tufano, P. Financial Innovation: he Last 200 Years and the Next // Handbook of the Economics of Finance / Edited by George M. Constantinides, Milton Harris and René M. Stulz. – JAI Press, Inc., 2003. – PP. 307–335.

Надано до редакції 28.05.2013

Крюкова Ірина Олександрівна / Irina A. Kryukova
kryukovaia1@rambler.ru

Посилання на статтю / Reference a Journal Article:

Ідентифікація та класифікація нематеріальних активів та проблеми їх визначення [Електронний ресурс] / І.О. Крюкова // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2013. – № 2 (7). – С. 144-149. – Режим доступу до журн.: <http://economics.opu.ua/files/archive/2013/n2.html>